

PO 4 havo geschiedenis H1 - H4, periode I. **Weging: 10**

Impressie van Nineveh, geschilderd door Sir Austen Henry Layard, 1853.

PO 4havo geschiedenis

Onderwerp: steden; ontstaan, economie, politiek en religie.

Tijd: 3000 v C. - 1500 n C.

Wegingsfactor 10

Jullie gaan een PO maken over steden. Het PO is opgedeeld in drie onderdelen: het ontstaan van, de economie van en het bestuur van steden. Daarnaast geef je per onderdeel aan wat de relatie van religie is met de drie onderdelen. Per onderdeel wordt uitgelegd wat je moet doen.

Eerste onderdeel 'ontstaan van steden'; ± 3000 v C. - 1500 v C.

Je maakt een keuze uit één van de volgende steden:

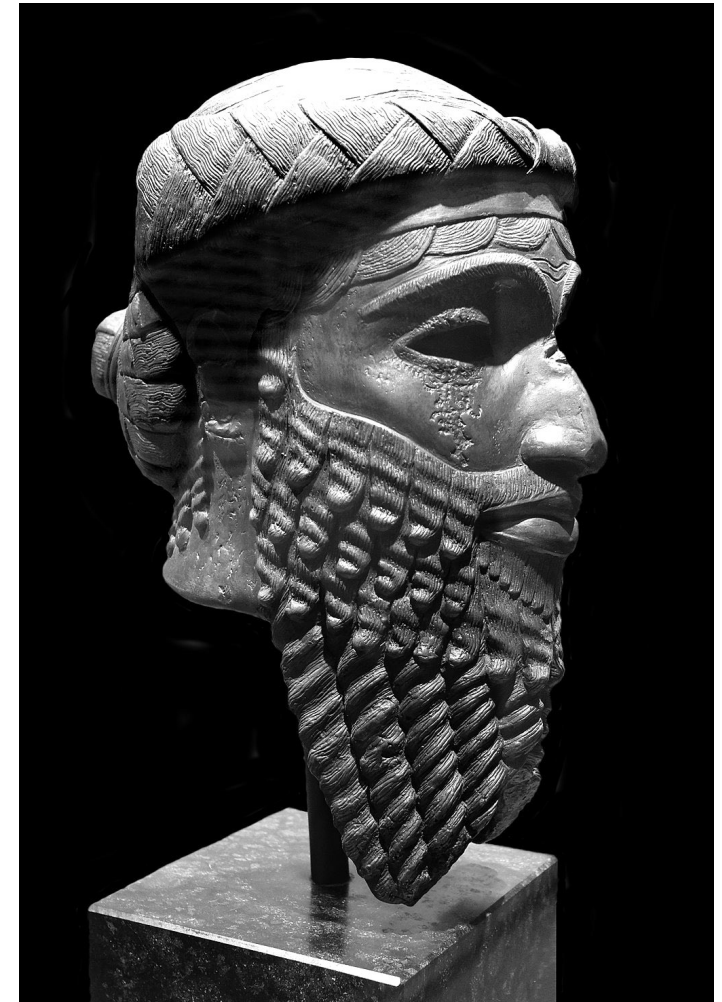
Ninive, Babylon, Uruk, Ur.

Jullie onderzoeken de ontstaansgeschiedenis van één van deze steden.

Let daarbij op:

- De Neolithische Revolutie
- Het belang van het schrift
- Het ontstaan van sociale lagen

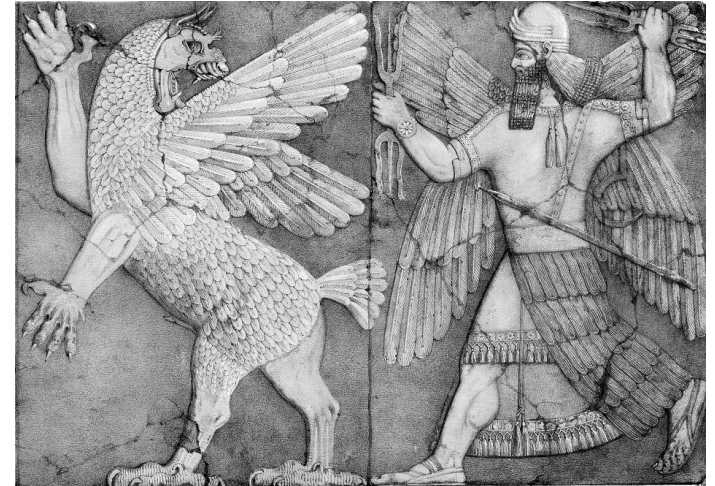
Van dit onderdeel maken jullie een verslag van één A4. Op een ander A4 staan drie afbeeldingen die met het ontstaan van de door jullie gekozen stad te maken hebben. Onder iedere afbeelding leggen jullie, kort, uit wat de afbeelding met het onderdeel te maken heeft.

Bronzen hoofd van een koning van Nineveh, 2300 v.Chr.

Daarnaast onderzoeken jullie wat de religieuze verklaring is voor het ontstaan van de gekozen stad. Van dit onderdeel brengen jullie verslag uit op een half A4.

Gebruik de kenmerkende aspecten van hoofdstuk één van je geschiedenisboek als uitgangspunt voor je onderzoek. Een samenvatting van deze kenmerkende aspecten vind je vanaf pagina 8 e.v.

Ninurta, god van de oorlog en landbouw

Tweede onderdeel 'de economie van steden'. Periode: ± 500 v C. - 500 n C.

Je maakt een keuze uit één van de volgende steden:

Athene, Sparta, Rome, Ulpia Noviomagus Batavorum.

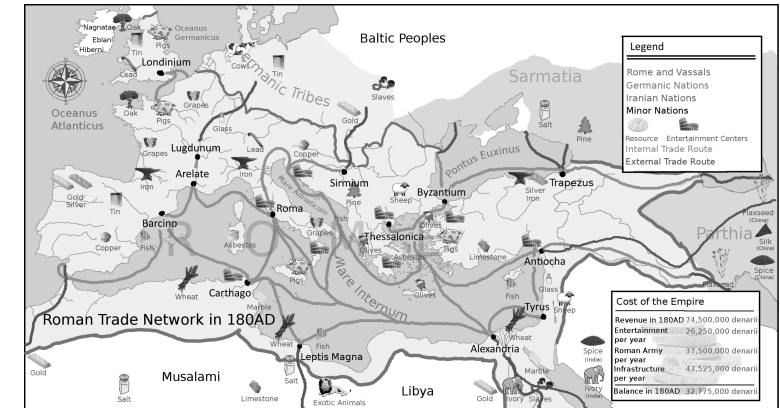
Jullie onderzoeken de economie van één van deze steden ten tijde van de klassieke oudheid.

Let daarbij op:

- De voornaamste bron van inkomsten van de stad.
- De rol van slaven.
- Handelsnetwerken.

Van dit onderdeel maken jullie een verslag van één A4. Op een ander A4 staan drie afbeeldingen die met de economie van de door jullie gekozen stad te maken hebben. Onder iedere afbeelding leggen jullie, kort, uit wat de afbeelding met jullie onderzoek te maken heeft.

Daarnaast onderzoeken jullie de relatie tussen religie en de economie van de gekozen stad. Van dit onderzoek brengen jullie verslag uit op een half A4.

Romeinse handelsnetwerken, 180 n.Chr.

Derde onderdeel 'het bestuur van steden'. Periode ± 800 n C. - ± 1500 n C.

Je maakt een keuze uit één van de volgende steden:

Brugge, Gent, Leiden, Amsterdam.

Jullie onderzoeken het bestuur van één van deze steden ten tijde van de late middeleeuwen.

Jullie letten daarbij op:

- Stadsrechten
- Wetten/regels
- De adel, het bestuur van de stad

Van dit onderdeel maken jullie een verslag van één A4. Op een ander A4 staan drie afbeeldingen die met het bestuur van de door jullie gekozen stad te maken hebben. Onder iedere afbeelding leggen jullie, kort, uit wat de afbeelding met jullie onderzoek te maken heeft.

Daarnaast onderzoeken jullie de relatie tussen de kerk en de koningen en keizers in Europa tijdens de middeleeuwen. Jullie focussen je op de vraag 'wie was er de baas in de middeleeuwen, de kerk of de koningen/keizer'? Van dit onderdeel maken jullie een verslag van één A-4.

Hijskraan van Brugge, 1288.

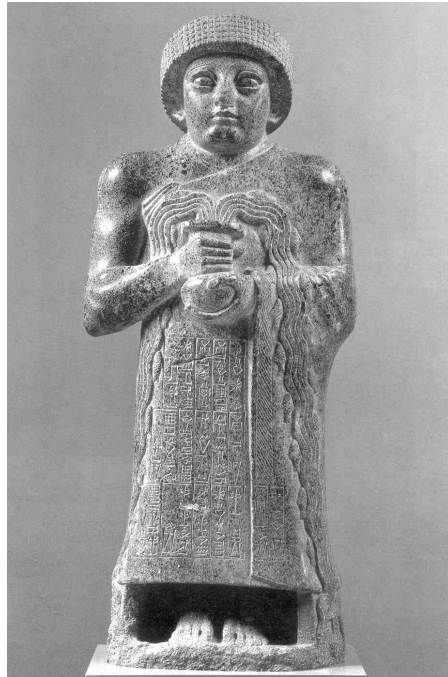
Voorwaarden PO.

- Groepsgrootte: maximaal vier personen.
- Lettertype: Arial, lettergrootte: 12
- Het cijfer is een gemeenschappelijk cijfer. Kies je groepje zorgvuldig. Wanneer een leerling zich niet inzet en de rest van de groep wel dan krijgt toch iedereen hetzelfde cijfer.

- Pagina 1
- Bij het PO passende illustratie
 - Voor- en achternamen
 - Klas
 - Begin paginanummering
- Pagina 2
- Inhoudsopgave
- Pagina 3
- Onderzoek ontstaan van de gekozen stad.
- Pagina 4
- De illustraties horende bij het onderzoek naar het ontstaan van de gekozen stad. (Ninive, Babylon, Uruk of Ur)
- Pagina 5
- Onderzoek naar de religieuze verklaring naar het ontstaan van de gekozen stad.
 - De illustratie horende bij het onderzoek naar de religieuze verklaring van de gekozen stad.
- Pagina 6
- Onderzoek naar de economie van de gekozen stad ten tijde van de klassieke oudheid. (Athene, Sparta, Rome, Ulpia Noviomagus Batavorum)
- Pagina 7
- De illustraties horende bij het onderzoek naar de economie van de gekozen stad.
- Pagina 8
- Onderzoek naar de relatie tussen religie en de economie van de gekozen stad.
 - De illustratie horende bij het onderzoek naar de relatie tussen de economie van de gekozen stad en religie.
- Pagina 9
- Onderzoek naar het bestuur van de gekozen stad. (Brugge, Gent, Leiden, Amsterdam).
- Pagina 10
- De illustraties horende bij het onderzoek naar het bestuur van de gekozen stad.
- Pagina 11
- Onderzoek naar de machtsverhouding tussen de kerk en de koningen/keizers van de middeleeuwen.

Pagina 12

- Per onderdeel (Ontstaan, economie, bestuur) een bronopgave.
- Wikipedia als bron wordt niet geaccepteerd.

De samenvattingen.

H1 Tijdvak 1. Tijd van jagers en boeren (tot 3000.v.C.) §1.1 en §1.2 behoren tot de prehistorie. §1.3 e.v. behoren tot de historie.

§1.1 K.a. De levenswijze van jagers-verzamelaars

Het grootste deel van de geschiedenis leefden mensen als nomaden in de samenleving van jager- verzamelaars. Ze kwamen aan hun voedsel door te jagen en voedsel te verzamelen in de natuur. Omdat mensen nog niet konden schrijven is onze kennis over de prehistorie gebaseerd op ongeschreven bronnen.

§1.2 K.a. Het ontstaan van landbouw en landbouwsamenlevingen

De levenswijze van mensen veranderde door de ontwikkeling van de landbouw die voor het eerst ontstond in het Midden-Oosten omstreeks 10 000 v.C. De overstap van jagen en verzamelen naar akkerbouw en veeteelt duurde duizenden jaren, maar had zulke grote gevolgen dat gesproken wordt van de landbouwrevolutie. De landbouwsamenleving ontstond waarin mensen in dorpen leefden. Uit gevonden graven weten we dat deze eerste boeren geloofden in een hiernamaals.

§1.3 K.a. het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen

In Mesopotamië, langs de vruchtbare oevers van de Eufraat en de Tigris, ontstond de eerste stedelijke beschaving omstreeks 3500 v.C. Door de gunstige natuurlijke omstandigheden ontstond een landbouwoverschot, waardoor een deel van de bevolking in steden kon wonen en leven van nijverheid en handel. Om de bevoeiing van akkers in deze landbouwstedelijke samenleving te organiseren ontwikkelden leiders zich tot koningen, die met ambtenaren, priesters en soldaten heersten over een groot gebied. Voor de administratie van het bestuur werd het schrift uitgevonden. Mensen geloofden in machtige goden die alles bepaalden.

H2 Tijd van Grieken en Romeinen (3000 v.C. - 500 n.C) Historie

§ 2.1 de ontwikkeling van wetenschap en politiek in de Griekse stadstaat.

In de oudheid bestond Griekenland uit onafhankelijke stadstaten met verschillende bestuursvormen, zoals de monarchie en aristocratie. In de 6e eeuw v.C. ontstond in Athene de eerste democratie, waarin burgers in een volksvergadering beslisten over het bestuur. Vanaf dezelfde eeuw ontwikkelden Griekse filosofen een wetenschappelijke manier van denken, waarbij ze alles met hun verstand probeerden te beredeneren.

§ 2.2 het Romeinse imperium en de verspreiding van de Grieks-Romeinse cultuur.

Met een lange reeks oorlogen breidden Romeinen hun stadstaat uit tot een wereldrijk rondom de Middellandse Zee. Het Romeinse rijk was strak georganiseerd en stond vanaf de 1e eeuw v.C. onder leiding van een machtige keizer. In het rijk kwam een welvarende landbouwstedelijke samenleving tot ontwikkeling. Er was veel handel, ook met gebieden buiten het rijk. In de veroverde gebieden verspreidden Romeinen de Grieks-Romeinse cultuur (romanisering); er was ook invloed van lokale culturen op de Romeinse cultuur.

§ 2.3 de vormentaal van de Grieks-Romeinse cultuur.

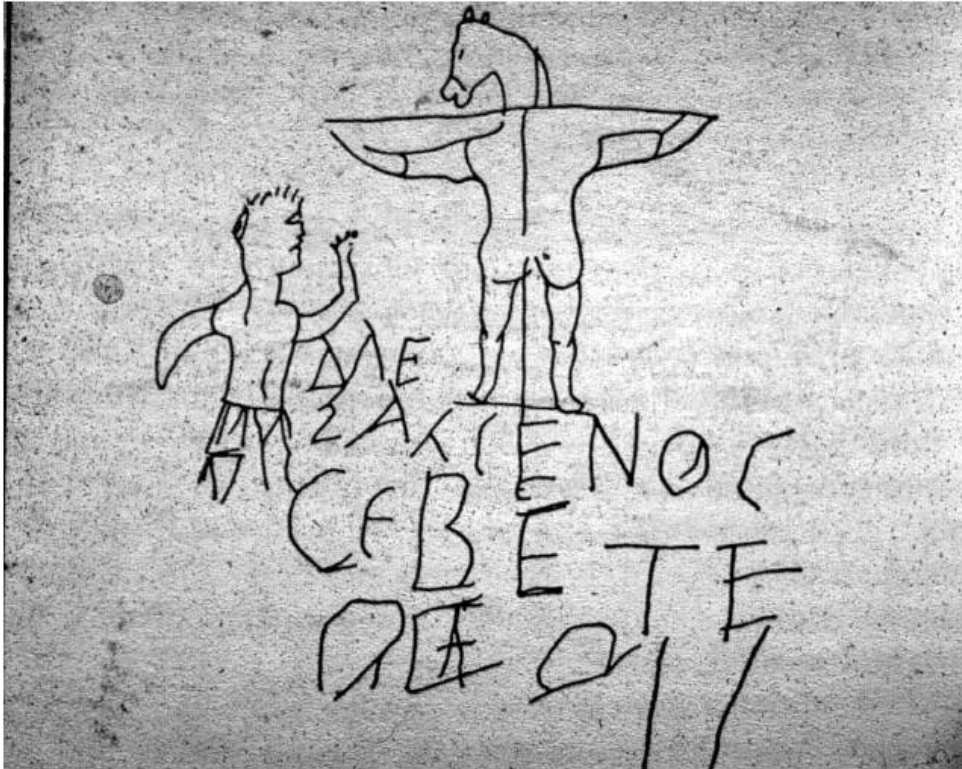
In de 5e en 4e eeuw v.C. ontwikkelden de Grieken hun bouwkunst en beeldhouwkunst tot op hoog niveau. Na de verovering van Griekenland namen de Romeinen de Griekse vormentaal over en voegden er eigen elementen aan toe. Deze Grieks-Romeinse mengcultuur wordt klassiek genoemd, vanwege de latere navolging.

§2.4 de confrontatie tussen de Grieks-Romeinse en de Germaanse cultuur.

Ten oosten van de Rijn stuitten de Romeinse legers op weerstand van strijdvaardige Germanen. Voor de bewaking van de Rijn grens gebruikten Romeinen soldaten van bevriende Germaanse stammen. Vanaf de 3e eeuw viel het westelijk deel van het Romeinse rijk uiteen. Steeds meer Germanen drongen het rijk binnen en stichtten daar eigen staten, waarvan sommige duidelijk erfgenaam waren van de Grieks-Romeinse cultuur, terwijl in andere het Germaanse element dominanter was. In 476 werd de laatste West-Romeinse keizer door Germanen afgezet. Het Oost-Romeinse (Byzantijnse) rijk bleef bestaan.

§2.5 de ontwikkeling van jodendom en christendom

Het jodendom, de oudste monotheïstische godsdienst, kwam in Israël/Palestina tot ontwikkeling. Nadat de Romeinen het gebied hadden veroverd ontstond uit het jodendom in de 1e eeuw het christendom, dat over het Romeinse rijk werd verspreid. Omdat christenen weigerden om de Romeinse keizer als god te vereren werden ze van tijd tot tijd vervolgd. In de 4e eeuw werd het christendom toegestaan; later werd het de Romeinse staatsgodsdienst. Andere godsdiensten werden verboden.

Alexamenos aanbidt een ezel. Graffiti gevonden op een muur van een huis in de buurt van het keizerlijk paleis in Rome. Datering: waarschijnlijk 200 n. Chr.

H3 De wereld in de tijd van monniken en ridders (500 n.C. - 1000 n.C)

§ 3.1 ontstaan en verspreiding van de Islam

In de 7e eeuw ontstond in Arabië een derde monotheïstische godsdienst, de islam. Voor de verspreiding van hun godsdienst veroverden Arabische moslims een groot gebied tot aan Noord-Spanje en India. Er ontstond een Arabisch rijk met een bloeiende cultuur waarin de islam, het Arabische schrift en de Arabische taal dominant waren. In 750 viel het rijk uiteen, maar de islamitische wereld bleef een economische en culturele eenheid.

§ 3.2 de ontwikkeling in West-Europa van landbouwstedelijke naar landbouwsamenleving

Door de ondergang van het West-Romeinse rijk verminderde de bevolking, zakten nijverheid en handel in en viel de landbouwstedelijke samenleving in West-Europa uit elkaar. In de Germaanse staten trokken stedelingen naar het platteland waar een landbouwsamenleving ontstond en waar ze bescherming zochten van lokale machthebbers. Om te zorgen voor wederzijdse zekerheid kwamen de horigheid en het zelfvoorzienende hofstelsel tot ontwikkeling.

§ 3.3 Feodale verhoudingen in het bestuur

Omstreeks 800 kwam in het Frankische rijk van Karel de Grote het feodale stelsel tot ontplooiing. Voor het bestuur van hun rijk gebruikten koningen lokale edelen, die als leenheren trouw moesten zijn aan hun leenheer, de koning. Rijke edelen hadden legertjes met soldaten te voet en ridders met dure uitrustingen. Vanaf de 9e eeuw bevorderde het leenstelsel de politieke versnippering van West-Europa.

§ 3.4 de verspreiding van het christendom in Europa

De rooms-katholieke kerk was in het Romeinse rijk ontstaan. Onder leiding van de paus van Rome werd het christendom in de vroege middeleeuwen door monniken verspreid in de nog 'heidense' delen van Europa, vaak in samenwerking met de politieke elite. Het was een geleidelijk proces van verspreiding van boven af (de elite eerst) en van versmelting van christelijke en Germaanse gebruiken en ideeën. Overal in Europa werden kerken gebouwd. Monniken versterkten het christendom vanuit kloosters, waar ze volgens strenge regels leefden.

H4 de tijd van steden en staten (1000 n.C. - 1500 n.C.)

§ 4.1 opkomst van handel en ambacht en herleving van de landbouw samenleving

Na 1000 herleefde de landbouwstedelijke samenleving in West-Europa. De landbouw ging meer opbrengen. Er ontstonden duizenden steden waar handelaren en ambachtslieden leefden.

§ 4.2 opkomst van de stedelijke burgerij en toenemende zelfstandigheid van steden

Steden werden zelfstandiger doordat edelen hun steeds meer rechten verleenden, in ruil voor geld. Door hun rijkdom en vrijheid hadden de steden een grote aantrekkingskracht op de bewoners van het platteland. De macht in steden kwam in handen van een elite van rijke kooplieden.

§ 4.3 het begin van staatsvorming en centralisatie

In de tijd van steden en staten vergrootten de Franse en Engelse koningen hun macht. Met een eigen leger, ambtenaren en landelijke rechtspraak begonnen ze de vorming van een centraal bestuurd staal. Op deze manier vergrootten ook de Bourgondische hertogen de politieke eenheid in de Nederlanden. Het Duitse rijk bleef versnipperd.

§ 4.4 het conflict tussen de wereldlijke en geestelijke macht

In de tijd van steden en staten waren mensen erg gelovig. De kerk had een grote invloed in de samenleving. Tot in de 14e eeuw beweerde de paus dat vorsten ondergeschikt aan hem moesten zijn. Vanaf 1075 voerde de paus met de Duitse keizer de Investituurstrijd over de benoeming van bisschoppen. De paus won, maar kon zijn wil niet opleggen aan alle vorsten.

§ 4.5 de expansie van de christelijke wereld

Aan het eind van de 11e eeuw werd Jeruzalem veroverd door een christelijk leger afkomstig uit West-Europa. In de 12e en 13e eeuw volgden meer kruistochten om gebieden ten oosten van de Middellandse Zee te veroveren of in christelijke handen te houden. De handel van Europeanen in het Midden-Oosten, onder meer van specerijen uit Oost Azië, bloeide op. Christelijke legers veroverden ook het Iberisch schiereiland en grote gebieden in Oost-Europa.